CHARACTERISTICS OF THE LANGUAGE OF COMMUNICATION AND JOURNALISM. POLYSEMIA

Alexandra IORGULESCU[1],
Mihaela MARCU[2]
[1,2]Associate Professor, PhD, University of Craiova
ancaiorgulescu@yahoo.com
mihaela_marcu2007@yahoo.com

Abstract:
Our article is part of a series of steps aimed at analyzing the terminology of communication and journalism. Going into the category of social sciences, particularly by developers their after 90s, communication and journalism outline their specific language, whose research reveals, in addition to specific features of a given subject area, and some aspects more special, belonging usually to nomenclatures with a long tradition, such as medical, linguistic, legal etc. We refer here to polysemics terms of communication and journalism, seen as a source of dynamic semantics, the direction of interest in the development of specialized words, translated by adding new meanings in specific languages.
Key-words: terminology, evolution, polysemics

0.1. Cercetarea terminologiilor din diverse domenii constituie cuprinsul unor numeroase studii de specialitate, căci interesul dezvoltat în această direcție de lingviști se justifică prin faptul că descrierea limbajelor de specialitate ridică un alt tip de probleme decât limba comună. ,,Fiind în principiu, domenii închise, inaccesibile specialiștilor, abordarea lor constituie o altă perspectivă de apreciere a dinamicii vocabularului" (Forăscu 2007 617).

Caracterizate prin monorefențialitate și uniformizare, terminologiile specifice diferitelor științe aduc în prim-planul cercetărilor un aspect bizar, oarecum necaracteristic, anume polisemia. Putem afirma că, în realitate, există două niveluri posibile de analiză a termenilor de specialitate: unul de suprafață, vizând împrumuturile din diferite limbi moderne sau din latină, ușor identificabile și evaluabile, în această categorie încadrându-se termeni neechivoci și monosemantici. Al doilea nivel, cu o structură mai profundă, cuprinde elemente având ca particularitate polisemia, o sursă de ambiguitate, considerată, în principiu, drept o condiție restrictivă în limbajele de specialitate.

0.2. Polisemia este definită în *Micul dicționar de terminologie lingvistică* semnat de Gheorghe Constantinescu-Dobridor drept ,,însușirea unui cuvânt de a evoca mai multe sensuri; stare a unui cuvânt care are capacitatea de a indica fie mai multe caracteristici semantice (seme), fie caracteristica semantică comună (sensul) a mai multor obiecte" (p.323). Așadar, polisemia este un factor important de generare a unor noi sensuri și sprijină una dintre cele mai însemnate modalități de manifestare a vocabularului, anume dinamica acestuia.

BDD-V3098 © 2017 Sitech
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:53:29 UTC)

0.3. Intrând în categoria științelor sociale, îndeosebi prin dezvoltarea lor după anii 90, comunicarea și jurnalismul își conturează terminologii specifice, a căror cercetare scoate la iveală, pe lângă caracteristicile specifice unui domeniu științific, și unele aspecte mai speciale, aparținând, de regulă, unor limbaje de specialitate cu o tradiție îndelungată, cum ar fi cele medicale, lingvistice, juridice etc. Ne referim aici la polisemia termenilor din domeniul comunicării și jurnalismului, privită ca sursă de dinamică semantică, ca o direcție de interes în evoluția cuvintelor specializate, tradusă prin adăugarea de noi accepții la nivelul limbajului respectiv.

0.4. Contextul mutațiilor științifice privite în diacronie, ca și contactul permanent dintre limbile diverselor terminologii au determinat imposibilitatea păstrării monosemantismului termenilor de specialitate, privit ca un model de maximă simplitate. Nici specificul lexicului specializat din domeniul comunicării și jurnalismului nu se reduce la caracterul denotativ al termenilor care-l compun, căci aceste cuvinte funcționează în sistemul general al limbii române, intră în contact cu alte semne lingvistice, au loc schimbări, evoluții semantice.

Pe baza materialului, care constituie cuprinsul demersului nostru, vom urmări două dintre direcțiile de evoluție a terminologiei din domeniul comunicării și jurnalismului: *polisemia internă*, „ce caracterizează termenii care dezvoltă sensuri suplimentare la nivelul acestor limbaje și *polisemia externă* care constă în migrarea termenilor de specialitate spre limba comună, dezvoltând valori apropiate sau mai îndepărtate de sensul specializat” (Forăscu 2007 618).

Termenii excerptați au fost cercetați pe baza dicționarelor: Florin Marcu – *Marele dicționar de neologisme* (MDN), Ioan Oprea, Carmen-Gabriela Pamfil, Rodica Radu, Victoria Zăstroiu - *Dicționarul universal al limbii române (*DULR), Ion Coteanu (coordonator) – *Dicționarul explicativ al limbii române* (DEX), Cristian Florin Popescu - *Dicționar explicativ de jurnalism, relații publice și publicitate* (DEJRLP), Marian Petcu (coordonator) - *Dicționar enciclopedic de comunicare și termeni asociați* (DECTA).

0.5. Potrivit materialului investigat, **polisemia internă** nu se bucură de o reprezentare consistentă. De exemplu, *editorial* este înregistrat în dicționare cu două sensuri: 1.care aparţine editurii sau editării (adj.); 2.articol de revistă, de ziar, care exprimă părerea conducerii unei publicații față de o problemă importantă (subst.) (DEX, p.331, MDN, p.331; DULR, p.476). În *Dicționarul explicativ de jurnalism, relații publice și publicitate,* termenul *editorial* apare cu următoarele sensuri: 1. cea mai importantă specie a jurnalismului de opinie. Exprimă atitudinea ziarului față de realitatea politică, economică, socială etc. 2. spațiu redacțional; 3. politică editorială (p. 121). Dezvoltarea semantică din acest ultim dicționar are în vedere doar forma substantivală a cuvântului *editorial* care funcționează ca termen integrat domeniului jurnalistic. Deosebirile între accepțiunile înregistrate sunt minime, iar termenul, frecvent utilizat în limba curentă, dovedește capacitatea de a-și conserva sensurile specializate, fără a dezvolta valori conotative.

BDD-V3098 © 2017 Sitech
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:53:29 UTC)

Într-o situație aproximativ asemănătoare se află *interviu*, care este înregistrat în DEX cu două sensuri absolut obligatorii ca acest gen jurnalistic să-și dovedească eficacitatea: 1. convorbire între o personalitate politică, culturală etc. și un ziarist, în cursul căreia îi pune întrebări spre a afla părerile personalității în diverse probleme, în vederea publicării lor în presă sau a difuzării lor la radio și televiziune; 2. text al acestei convorbiri, apărut în presă și difuzat prin radio și televiziune (p. 501). Aceleași sensuri apar pentru termenul *interviu* în *Dicționarul universal al limbii române* și în *Marele dicționar de neologisme*, dar este menționat totodată și sensul din domeniul sociologiei: convorbire a unui anchetator cu persoanele supuse unei cercetări sociologice; convorbire între un angajator și un candidat la un loc de muncă. Aici vorbim despre o migrare de la o terminologie la alta, chiar adiacente fiind, o problemă care nu face obiectul demersului nostru, deoarece dezbaterile pe această temă sunt multiple și ar depăși economia lucrării de față.

Termenul *interviu* dovedește cu claritate că a dezvoltat sensuri care intră în sfera polisemiei interne, după cum este înregistrat în *Dicționarul explicativ de jurnalism, relații publice și publicitate*. Trei sunt perspectivele din care poate fi privit: 1.abordare generică aparținând comunicării (relație interpersonală – relație instituțională) în care interviul reprezintă un instrument de lucru al managerului; 2.abordare sociologică – în ocurență, ancheta sociologică și sondajul de opinie; 3.în jurnalism: a) tehnică de colectare a informației; b) gen redacțional; c) text în presa tipărită, în radio și televiziune, pentru acestea din urmă apar încă două variante: interviu în direct, interviu înregistrat (p.171).

Un alt exemplu îl constituie *format*, înregistrat cu sensuri specializate din domeniul presei tipărite, radioului și televiziunii doar în *Dicționarul explicativ de jurnalism, relații publice și publicitate*: 1. în presa tipărită: dimensiunea ziarului; format mare vs. tabloid; 2. formatul postului de radio sau de televiziune, în strânsă legătură cu segmentul de public țintit; 3. tip de script în televiziune; 4. tip de program; 5. formatul emisiunii, adică structura ei. Surprinzător, niciunul dintre dicționarele menționate în acest demers nu înregistrează cuvântul *format* ca termen de specialitate în mass-media. Absența unor astfel de atestări ar avea ca explicație faptul că dicționarele nu pot surprinde toate manifestările de evoluție și dinamism ale vocabularului limbii române.

0.6. Deschiderea termenilor de specialitate din domeniul comunicării și al mass-mediei către **polisemia externă** este corelată cu accesibilitatea și cu dinamica semantică, tradusă prin migrarea termenilor dinspre zona monoreferențială și monosemantică spre limba comună, unde, accidental, pot stabili relații cu alți termeni, din alte domenii, care și-au pierdut încărcătura specializată.

Termenul poate fi analizat din două perspective: una intradomenială, care constituie apanajul specialistului în domeniu și care fixează locul *termenului-concept* în ierarhia terminologiei respective, înlăturând o serie de mecanisme de evoluție a acestuia, printre care și polisemia. Potrivit celei de-a doua perspective, extradomenială, care caracterizează și acțiunea noastră, avem de-a face cu

BDD-V3098 © 2017 Sitech
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:53:29 UTC)

termenul-lexem, care intră în sfera unor variații conceptual-semantice și contextuale, devenind polisemantic.

Un termen din domeniul relațiilor publice este *atractivitate*, consemnat în *Dicționarul explicativ de jurnalism, relații publice și publicitate* ca fiind *unul dintre nivelele la care operează câmpul comunicării instituționale* (p. 57). Prin deplasări semantice, termenul a alunecat înspre limbajul uzual, înregistrând valori conotative: ex: *să formuleze întrebări corespunzătoare pentru a asigura materialului atractivitate* (Ion Gheție, *Drumul*, p. 95).

Provenit din zona jurnalismului de informare și a comunicării de masă, termenul *happening*, al cărui sens specializat este de: 1.fapt-eveniment spontan sau planificat care întrunind calitățile știrii, este publicabil – publicat. 2.formă de spectacol teatral în care publicul este chemat să intervină (DEJRLP, p.153), a căpătat o utilizare frecventă în limba comună: *Unii îmi povestesc ce i-a impresionat îndeosebi. Îi impresionează mai ales ceea ce se numește* ***«happening»****-urile, manifestările-spectacol, care, de fapt, nici nu țin de artă* Sc. 21 X 69 p. 4.; *„În istoria teatrului, de la începuturi, au existat nenumărate spectacole lipsite de un text inițial și bazate în foarte mare măsură pe improvizație, după cum cunoaștem și în zilele noastre forme ale teatrului –* ***happening****-ul, de pildă – în care spontaneitatea joacă rolul hotărâtor."* Cont. 22 III 74 p. 4.; *„Formă de manifestare artistică, de comunicare interumană sau de comportament socio-cultural,* ***happeningul*** *a devenit un mod de viață, înglobând spectacolul străzii, spectacolele de sală sau pur și simplu în aer liber, în stațiile de tramvaie, în parcuri, absolut pretutindeni unde ajung oamenii."* Contr. 27 IX 91 p. 10; v. și Cont. 1 XI 74 p. 4, R.lit. 17/93 p. 16 (sursa – *Dicționarul de cuvinte recente*, 2013).

Din categoria termenilor aparținând jurnalismului este *șapou*, preluat din limba franceză și înregistrat cu sensul specializat de *element al titrării în presa tipărită, care apare în texte mai lungi decât o filă și jumătate; texte complexe* (DEJRLP, p.379). Prin extindere, cuvântul este folosit în beletristică, de exemplu: ,,îi duceam exemplare pentru As, printre care unul antologic, la care trebuia să așez un șapou, și, pentru că nu aveam altă soluție la îndemână, am atașat acel șapou cu pioneze"(Sorin Stoica, *Dincolo de frontiere*, p.126).

0.7. Slaba reprezentare a polisemiei în cazul terminologiei din domeniul comunicării și jurnalismului ar avea ca primă justificare faptul că aceste limbaje de specialitate s-au conturat târziu, după anii 90, când țara noastră capătă un alt sens al evoluției sale, cel al adevăratei democrații. Din consultarea materialului de specialitate, am observat că și în acest spațiu terminologic acționează două tendințe opuse: pe de o parte, *precizia și univocitatea*, reprezentate în special prin neologismele pătrunse în limba română cu forma originară a etimonului, în special anglicisme; pe de altă parte, *ambiguitatea*, sursă generatoare de sensuri noi, mai puțin întâlnită, chiar dacă este vorba despre un domeniu de larg interes pentru vorbitori (Domović, 2015) .

O altă explicație a situației descrise anterior constă în existența în plan lingvistic a mai multor nivele:

BDD-V3098 © 2017 Sitech
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:53:29 UTC)

I. termeni aparținând comunicării, relațiilor publice și jurnalismului strict specializați (exemplu: *anchor* = funcție redacțională în radio și televiziune, prezentatorul radiojurnalului- tele jurnalului; *cover editor* = editor al paginii întâi; *dateline* = element obligatoriu în textul de agenție transmis abonaților, element care se află înaintea textului propriu-zis);

II. termeni comuni cu alte terminologii (exemplu: *strategie* – termen din domeniul militar, utilizat frecvent în marketingul politic, ca medotă ce permite definirea unei axe generale de comunicare din care rezultă mai multe teme în funcție de multitudinea țintelor de atins*; diagnostic*, termen medical, preluat de marketingul politic, care raționalizează comunicarea: *diagnosticul* se bazează pe analiza datelor cantitative și pe elaborarea anchetelor calitative pentru a răspunde mai bine așteptărilor cetățenilor*; empatie*, termen preluat din psihologie, este una dintre cele mai importante arme ale jurnalistului în interviu, este un indiciu al maturizării în comunicare);

III. cuvinte care capătă sens specializat prin contextualizare (exemplu: *derapaj mediatic, încrucișarea surselor, politică editorială, poziționarea produsului*, *poziționarea imaginii* etc.);

IV. termeni proveniți din limba comună care, datorită utilizării lor frecvente, ajung să dezvolte accepțiuni proprii științelor comunicării și mass-mediei. În această situație, sensul specializat este perceput în grade diferite de receptorul mesajului, în funcție de gradul de instrucție: (exemplu: *manșetă*, înregistrat în DEX, DULR, MDN cu sensurile: partea de jos a mânecii unei cămăși (bărbătești) sau a unei bluze; bandă (detașabilă) aplicată ca garnitură la partea de jos a unei mâneci. Partea de jos (răsfrântă) a pantalonilor. Porțiune de la începutul unui ciorap tricotat, lucrată de obicei ca un elastic. 2. Garnitură de piele sau de cauciuc, în formă de inel sau de cilindru, care servește la etanșarea unor deschideri. Acestor sensuri li se adaugă și cele care transformă acest cuvânt în termen de specialitate din domeniul jurnalismului: 1.titlu cu caractere aldine, imprimat pe prima pagină a unui ziar sau a unei publicații periodice, care anunță o știre importantă; 2. text scurt folosit ca titlu generic pentru mai multe articole de ziar, cu o temă comună).

08. Dacă în limba comună granița dintre variatele domenii este estompată, în limbajele de specialitate apar scheme conceptuale proprii unei anumite științe sau care se regăsesc în mai multe domenii, fiind uneori dificilă stabilirea unei prime proveniențe. Această ultimă remarcă devine o caracteristică a limbajului de specialitate din domeniul comunicării și jurnalismului, care, format mai târziu la noi decât alte terminologii, preferă împrumutarea unor termeni din engleză, franceză, latină, fără adaptarea lor la specificul limbii române sau își conturează discursul specializat prin interdisciplinaritate.

BDD-V3098 © 2017 Sitech
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:53:29 UTC)

References

Constantinescu-Dobridor, Gheorghe. 1980. *Mic dicționar de terminologie lingvistică*. București: Editura Albatros.

Coteanu, Ion (coord.). 1996 eds.2. *Dicționarul explicativ al limbii române*. București: Editura Univers Enciclopedic.

Dimitrescu, Florica (coord.). Ciolan, Alexandru. Lupu, Coman. 2013 eds.3. *Dicționar de cuvinte recente*. București: Editura Logos.

Domović, R. (2015). Methodology of information operation. National security and the future, 16(2-3), 95-120.

Forăscu, Narcisa. 2007. *Polisemia termenilor medicali*: *Limba română, dinamica limbii, dinamica interpretări*i, Actele celui de-al 7-lea colocviu al Catedrei de limba română (7-8 decembrie 2007). Bucureşti: Editura Universității: 617-623.

Marcu, Florin. 2008. *Marele dicționar de neologisme*. București: Editura Saeculum Vizual.

Petcu, Marian (coord.). 2014. *Dicționar enciclopedic de comunicare și termeni adiacenți*. București: Editura C.H.Beck.

Bogdan, Cristina, Fleury Béatrice, & Walter, Jacques (2015). Explorer l'intersection des dispositifs et des publics. In Bogdan, Cristina, Fleury Béatrice, & Walter, Jacques (Eds.) Patrimoine, création, culture. À l'intersection des dispositifs et des publics. Paris: L'Harmattan.

Popescu, Cristian Florin. 2002. *Dicționar explicativ de jurnalism, relații publice și publicitate*. București: Editura Tritonic.

Oprea, Ioan. Pamfil, Carmen-Gabriela. Radu, Rodica. Zăstroiu Victoria. 2009 eds.3. *Noul dicționar universal al limbii române*. București: Editura Litera.

BDD-V3098 © 2017 Sitech
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:53:29 UTC)